

Kiki Coumans

Vertalersportret

Kiki Coumans (1971) studeerde Franse en Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam en in Parijs. Ze vertaalt proza en poëzie uit het Frans. Ze vertaalde o.a. werk van Colette, Marguerite Duras en Jean Genet. Daarnaast is ze redacteur van Poëzietijdschrift Awater en schrijft ze regelmatig over literatuur en vertalen. In 2000 ontving ze het Dr Elly Jaffé-stipendium voor veelbelovende vertalers uit het Frans. Dit vertalersportret verscheen eerder in de Poëziekrant en VertaalVerhaal dankt deze krant en Carl De Strycker voor de mogelijkheid het ook hier te publiceren.

Vertalersportret

Als je een levende dichter vertaalt, neem je dan contact met de dichter op?

Ik heb in het verleden weleens contact gehad met een door mij vertaalde dichter, maar tegenwoordig vertaal ik vooral dode dichters. Overigens gaat het overleg, ook bij prozaschrijvers, vaak over heel andere dingen dan de auteur verwacht. Ze verwachten verzoeken om opheldering van de tekst, maar meestal heb ik praktische vragen zoals: hoe ziet dat bankje eruit waarop het personage zit? Omdat je alles goed voor je wilt kunnen zien. Vertalen is immers niet woorden omzetten maar zien wat de tekst (of de auteur) wil dat je ziet, en dat zó zeggen als deze dat vermoedelijk had gedaan als hij onze taal ter beschikking had. Alleen dan kan een vertaling overtuigen, naar mijn idee.

Ben je voorstander van een tweetalige editie?

Soms wel en soms niet. Het ligt aan de mate van vrijheid die nodig is voor het vertalen, en die verschilt per dichter. Het voordeel van een tweetalige bundel is dat mensen contact kunnen maken met het origineel. Het nadeel is dat lezers de versies gaan vergelijken en sommige noodzakelijke vrijheden niet zullen begrijpen. Zo heb ik een beginregel, die ook de titel van mijn bloemlezing van Apollinaires oorlogspoëzie is geworden, wat vrij vertaald om zowel de muziek als de betekenis beter te laten uitkomen. Let maar eens op de muzikaliteit in de vele l-klanken en de anapesten (padadám) in deze regel: ‘cette nuit est si belle où la balle roucoule’. In vertaling zijn de kogels meervoud geworden en is het werkwoord bijvoeglijk geworden: ‘de nacht is zo mooi met zijn koerende kogels’. Een letterlijke vertaling zou een vertaling zonder poëzie zijn geworden: ‘deze nacht is zo mooi waarin de kogel koert’. Het hele vloeiende ritme is weg, waardoor ook het beeld van die kogel(s) minder sprekend is.

Werk je vooral in opdracht? Doe je zelf voorstellen?

Ik werk veel samen met Marc Vleugels, tegenwoordig een van de weinige uitgevers die nog poëzie in vertaling uitbrengt. Met hem kom ik in overleg tot plannen. Soms zet hij me op een spoor, zoals bij Paul Éluard, en soms doe ik een voorstel, zoals Yves Bonnefoy of Guillaume Apollinaire. Een situatie waar ik lang naar heb uitgekeken en waar ik me erg gelukkig mee prijs.

Kun je aan de hand van een door jou vertaald gedicht een probleem en de door jou gevonden oplossing tonen?

Een nogal onverwacht probleem – en oplossing – was het hiernaast afgedrukte visuele gedicht van Apollinaire. De vetgedrukte C was aanvankelijk een T in een ander woord: ‘C’est’ had ik vertaald met ‘T is’, omdat ik de vetgedrukte letters van Apollinaire wilde volgen. Tot ik besepte dat de tekst over een nachtelijke hemel met een maan gaat: de C is natuurlijk de maan. Toen heb ik – midden in het woord ‘nacht’ – een C vet en groot gemaakt, dus op een andere plek op de pagina, maar veel

betekenisvoller. Zo vraagt ieder gedicht om een eigen manier van denken. Een visueel gedicht vraagt om visueel denken.

REIS

VAAREWEL LIEFDE WOLK DIE
VLUCHT MAAK DE REIS VAN DANTE
EN REGEN DIE NIET IS GEVALLEN

TELEGRAAF
VOGEL
DIE ZIJN OVERAL
VLEUGELS
LAAT VALLEN

WAAR HEEN GAAT DEZE TREIN DIE STERFT IN
IN DE DALEN EN DE MOOIE VERSE BOSSEN

DE VERTE
IN DE

ZACHT ZOMER ZO B

?
K
E
E
L

D E
A C
Z HTE
M A A N
T E R R E N
O L
V L
N T
I E
K
I

N A
C H T I S
H E T J O U W Z I
I S G E C H T
M E E R Z I E
D A T